

ÁLLATTANI KÖZLÉSEK.

MART. 22-KÉN 1865. KIVONATBAN A TERM. TUD. SZAKGYÜLÉSÉBEN

ELÉADTA

HERMANN OTTÓ,

ERDÉLYI MUZEUM-EGYLETI CONSERVATOR.

A midőn észleleteim sorát megkezdem, nem tehetek egyebet, minthogy néhány felvilágosító szóval bevezessem; a bevezető szavak indoka pedig az, hogy intézetünk állattani osztálya is kezd életjelt adni!

Lássuk tehát a kezdet irányát, jelöljük az utat, melyen haladni, szabjuk ki a kört, melyben mozogni szándékozunk; vessünk számot a segítséggel, mely támogat, és a nehézségekkel, melyekkel szembeszállani, és melyeket legyőzni kell!

A muzeum hivatva van arra, hogy hazánkat bizonyos oldalairól kimerítően ismertesse, még pedig ismeresse úgy, hogy más országokkal vagy tulajdonképpen a tudománnyal lépést tartson minden tekintetben.

Régi bennünk a hátramaradás tudata, az az érzet, mely serkent és buzdít: hogy küzdve és áldozva siessünk a hézagot kipótolni. Ez az érzet — hála Istennek — nem úgy üz minket, mint a gonoszt lelki ismerete, mert hiszen a hátramaradás oly körülmények szüleménye, melyek felett nem volt uraló hatalmunk. Csak küzdünk és küzdünk ellenök, mint küzdtek már apáink is. A sors sokára ugyan, de még sem későn tán győztünk enged, s rajtunk áll most a kényszerítve mulasztottat önként kipótolni!

Erdély Faunája gazdag és sajátos; az erdélyi faunistának nagy, szép, mondhatnám szűz feladata vagy. Hatáskörét hazája bérczes öve határozza, útját a mindent felkaroló tudvágy, a tudomány alapelvei és saját jó érdeke jelölik. Segítsége a hazaszeretet, hontársai buzgalma és áldozatra való készsége, mely a hazai tudománynak muzeumunk képében bár szerény, de biztos, s idővel virágzásra alkalmas ápoló intézetet emelt.

Lássuk a nehézségeket. Ezek főképpen az önálló kiindulás nehézségeiben rejlenek, s a kezdetet nálunk sok tekintetben valódi teremtésnek mondhatni.

Avagy nem kapaszkodtunk-e mindeddig idegen nemzetek tudományos vívmányai uszályába?

Vannak-e eredeti észleleteink? Van-e magyar szak-irodalmunk? Sem az egyik, sem a másik! — Erdély állattana még alig vergődött ki a felületesség köréből, rendszeresen nincs mivelve s így részletes ismereteink sem lehetnek.

Elszigetelt voltunk, akár geographiai, akár nyelv és nemzetiségi szempontból véve is elég ok, mely parancsolólag követeli, hogy a nemzet mivelődését nemzeti alapon eszközöljük. A tudomány igazságai ugyan — legyenek bár tatár nyelven kimondva — mindig igazságok maradnak, de gyakorlatilag csak akkor lehetnek üdvösek egy nemzetnek úgy szellemi, mint anyagi létére, ha a nemzet minden rétege és osztálya egyiránt és szükségéhez mérten sajátjává teheti, ha a nemzetnek a szó legtágasabb értelmében, közvagyónát képezik.

A gyakorlatilag szerzett tapasztalásokkal egyiránt haladó irodalmat kell tehát alapítani, még pedig hazánk természeti kincseiből s a nemzet szelleméből eredetileg kifolyót; más kútforrásokhoz csak ott szabad folyamodnunk, a hol ezek, a minden körülmények között azonos alapelvekre vonatkoznak, mert a szabad vizsgálódás általános eredményei ugyan az emberiség sajátjai, a nemzetekéi azonban viszonyos részletezésök és alkalmazásuk, s azért a nemzet saját erejéből kell képződjenek, hogy szelleméből eredetileg folyanak ki, mert éppen a nemzet saját köre megismerésére vonatkoznak s szellemi mint politikai állására érezhető befolyásuk van.

A valódi becsü irodalom a természettudomány mezején csak gyakorlati tapasztalások alapján indulhat virágzásnak, csak is úgy számíthat fényes eredményekre, és csak is így lehet üdvös befolyásu a nemzet jóléte fejlesztésére. Amde itt eddig a legnagyobb

akadályokkal találta magát szemközt az erdélyi természetbarát! A milyen nagy és szükséges a megoldandó feladat, oly aránytalan kis erő működött megoldásán. Egy maroknyi ember vállára nehezedett sokáig a feladat egész sulya, a mely, tekintve a segéd-eszközök szűk korlátait és főképpen a részvét és közreműködés hiányát, melylyel minden lépten-nyomon szemközt állott, valódi mártyságot szenvedett, tudva azt, hogy a feladat ezerszerte haladja meg az egyes gyarló ember bármily fokra felcsigázott munkásságát is, s egyedül a remény: hogy a kezdet küzdelmei, ha később is, mégis számíthatnak némi üdvös eredményre, buzdíthatott kitartásra és óvhatott meg a kidüléstől.

A következő észleletek olvasásakor vegye a mondottaknál fogva tekintetbe a kegyes olvasó, hogy kis téren és korlátolt körülmények között eszközöltetek. Erdély Faunája alapos megismerésére ugyan is szükséges volna:

1-ör hogy az ország minden alkalmas pontján történének észlelések;

2-or hogy az észlelések tervileg és szakadatlanul eszközöltetnének.

Avatott kezek feladata volna azután az észleleteket egymással öszhangzásba hozni és az eredményt kimutatni.

Észleleteim egyelőre csak a feltűnő eseteknek lesznek szentelve, melyekben úgy a zoologus, mint a faunista is találhat némi anyagot tanulmányai számára, s a közlésekben szorosán csak a tényeket tárgyalom, mert a következtetésnek és tanúság szolgáltatásnak csak sok évi gyűjtés és adatolás szolgálhat elegendő anyaggal. Az egy évi korlátolt észlelések eredménye elvész az anyaghalmazzal szemben.

Hazánkat geographiai fekvésénél fogva, sok tekintetben az európai Fauna központjának mondhatni. Az éjszak és dél, a kelet és nyugot, a havas és sík, a víz és pusztá, a liget és őserdő Faunája, mintha csak légyottot rendezett volna hazánk kebelében. Égaljának változatossága s tájainak nagy részben miveltsége, majdnem szüziessége, hozza magával, hogy több oly állatfaj örvendhet benne teljes virágzásnak, melyet más tartományok túlnépesedése s ezt követő terjedelmesebb culturála részint kiirtott, részint elnyomott, vagyis, mely a cultura elől az őserdő és felhőborította havas ünnepies esendjébe és oltalmába menekült.

A medve, zerge vagy hiúz éppen úgy talál nyugodalmat, tenyésztésre alkalmas helyet, mint Bessarabia föld alatt turkáló szemetlene, (földi kutya, tájnév; *Spalax typhlus* Pallas). A saskeselyű, a havasok e korlátlan kényura éppen oly jól érzi magát hazánk területén, mint a sík csendes lakója: a tűzok, vagy a ragyogó tollu piripio (méhész, tájnév; *Merops apiaster* Lin), vagy akár az egyiptomi batta (*Ibis falcinellus* Lin). A déli skorpió éppen oly háborítatlanul folytatja életét, mint a szibériai *Cicindella chiloleuca*. Fischer. Az Apolló pillangó (*Doritis apollo* Lin.) Radna mellett repked, míg Kolozsvárt az oleánder pille (*Deilephila nerii* Lin) nem ritka vendég stb. Ime egynehány értékes ellentét a sok közül, és ha el is te-

kintünk az állattannak szellem nemesítő és az anyagi jólétet fejlesztő befolyásától, már ily ellentétek és sajátságok magokban is képesek az érdeket felkölteni és a legkisebb figyelmet valódi gyönyörrel jutalmazni.

Ilyen körülmények között érdekes tanulmányt nyújt az állatok vonulása különösen és a Fauna szaporodási és életviszonyai általánosan véve. Nem kevésbé fontos és érdekes a geographiai elterjedés viszonya is, melynek szembeszökő különbségei éppen a geologiai conformatio által feltételezett változatos égálylyal s a nagy vonulási utak közelével állanak kapcsolatban.

Először is eléadom a figyelemre méltó jelenségeket, melyek Erdély állattanára nézve általános érdekűek, s ezek között első helyen áll a cursoriusokhoz tartozó

Oedienemus crepitans, Temminck. A madár hossza: 18—19, a kiterjesztett szárnya szélessége: 33—34 hüvelyk között ingadozik; kor és nem szerint nem igen különbözik. Csőre töve világos sárga, hegye fekete. Szeme s ennek köre úgy mint a lábai is sárgák. Teste felső része rozsdaszürke, barna tollszár-vonalakkal, homloka, a szeme előtti hely, a szeme felett és alatt elhuzódó vonás fehéres, a szárnya felsőjén láthatni egy sárgás fehér, a szárnya szélén egy szürkés fehér, feketésen tarkázott vonást. Elsőrendű kormánytollai feketék, farka mind a két oldalán fehér, fekete véggel, közepe feketés, ágas foltokkal tarkálva. Altete sárgásfehér, a mellén és farkalján rozsdasárgásba átmenve. Csőrének és lábainak különös alkotása van. Az előbbi majdnem árforma, egyenes, négyszegletes s a közepén alacsonyabb mint vége felé. Az utóbbiak formája magas és karesu, a sarka azonban vastag, 3 ujjá rövid és alól széles, körmei rövidek és csak kissé kiállók.

E madár hazánkban a ritka vendégek közé tartozik, s eddigelé csak egyet löttek a Maros mentiben, (lásd: Bielz, Handbuch der Landeskunke Siebenbürgens. Hermannstadt 1857. p. 110.)

A muzeum gyűjteményében két példány van, melyek közül az egyik Velics Károly ur gyűjteményében, a másik 1864 junius havában Al.-Fehérme gyéből (N.-Enyedről) küldetett be. Az utóbbi példányt Mártonffy ur szivességének köszönjük. Buzgó természetbuvárunk, a muzeum örsege dr. Pávai Elek állítása szerint Alvincz környékén költeni is szokott ez a madár. Rendes tartózkodási helye a parlag, s állítólag igen vigyázó és óvatos, mit én — bár nem vonom kétségbe — nem bizonyíthatok, mert, noha kétszer volt alkalmam e madárral összetalálkozni, mind a kétszer szokatlan helyen történt. Az elsőt ugyan is 1855. májusban a bécsi Praterben egy séta alkalmával riasztottam fel. A madár ügyes repülése nagyon hasonlít a libuczéhoz, csak hogy szárnyai alkotásához mérve sebesebb és fürgébb. A felkeltett madár minlegy 100 lépésnyi távolságra ereszkedett le egy vastag tölgyfa tövéhez, s én a tölgyfa által fedve, annyira közeledtem hozzá, hogy sétabotommal le is ütöttem.

A másik esetben 1863. octoberben a köszegi

sétatér pázsitján láttam ide s tova futkosni. A madár egy a nyakán található már gyógyuló seb következtében egészen ki volt fogyva az erejéből, úgy hogy kézzel foghattam meg, s egynéhány napig elevenen tartottam a szobámban, a hol csakhamar bizalmassá kezdett válni. A seb azonban véget vetett életének. A madár tehát, az évszakot tekintve, mindkét esetben vonuláson volt, s ez által kifárasztva, magaviselete is különbözhetett a természetestől.

Pelecanus onocrotalus, Linné. Gődény. 1864 június elején megjelent egy 15 főnyi társaság a Szamoson s a szünteleni üldözés daczára, melynek hét darab lett áldozatja, június végén még Kolozsvár környékén tartózkodott. Julius végén pedig még Nagy-Kapus mellett tartózkodtak.

E madár Erdély nagyobb folyóin, pld. a Maroson nem éppen ritka, eddig azonban nem volt eset arra, hogy a Szamoson oly magasra vonult volna fölfelé. Kolozsvár régi vadászai azonban emlékezni akarnak megjelenésére, mintegy 10—15 évvel ezelőtt.

A muzeum birtokába három példány jutott, melyek között egy szép bóbitás és sörényes tojó és két, csak kevésbé bóbitás sörénytelen him; mind a három kifejlődött példány.

Larus fuscus M. et W. Magyar neve nincsen. A magyar ember a *Larus*, *Sterna* és *Lestris* nembeli madarakat „sirály“-nak szokta nevezni, s ezt az elnevezést a madarak valószínűen vontatott, sirásra emlékeztető hangjoknak köszönhetik.

A muzeumba került szép példányt Elekes István ur lőtte Bethlen tájékán mult évi június 19-kén, tojó, közel három éves, mit a fark bal felének harmadik tollán látható néhány apró barna foltok bizonyítanak. Gyomra üres volt, bárzsingjében azonban több egész és. szélylyel darabolt lötetüt (*Gryllotapa vulg*) találtam.

Brehm ezt a madarat (*Lehrbuch der Naturgeschichte aller europäischen Vögel* II. Th. Jena 1824) a csőr kivételével igen jól írta le; Brehm a csőrrel t.i. azt állítja, hogy kampója (Nagel) vörös, holott a csőrnek csak alsó fele ilyen színű a villaág táján.

A *Larus fuscus* eljövele Erdélyben, mutatja a Brehm sejtelve helyességét, mely szerint ez a madár az ó világ keleti részén is előfordulhat. A Tisza mellékén majdnem gyakori, daczára annak, hogy valódi tengeri lakó s a nyarat leginkább Norvegia partjain tölti, hol is leginkább apró heringekkel táplálkozik.

Ha most még megemlítem, hogy a Szalakóta (*Coracias garrula*, L.) 1864 június elején szokatlan sokaságban mutatkozott Kolozsvár környékén, átmehetnek a téli idényben általában véve észlelt nevezetesebb jelenségekhez, s megkezdem a:

Hörcsökkal (*Cricetus frumentarius*, Linné). Ez Kolozsvár környékén az annyi tekintetben érdekes szénafüveket, továbbá a sz.-györgyi dombokat és a Szamos melletti lapályt választotta tanyájául. Lyukai helyenként csak egy pár lépésnyire vannak a folyó partjától. Téli álma nem szakadatlan mint a pelé-é (*Myoxus glis*); december és január havat azonban rendszeren lyukában szokta eltölteni, s

koronként felébredve, az őszkor bégyűjtött eleséggel táplálkozik.

Az elmúlt rendkívüli lágy tél annyiban volt befolyással a hörcsökre, hogy lakát decemberben és januárban is gyakran elhagyta, még pedig nem a szükségétől üzve, mert a kezemhez került példányok gyomrában elégségesen különféle gabonát találtam s ez biztos jele annak, hogy készletök elég gazdag volt.

A 11 példányból következő, mely rövid idő alatt kezemhez került, a hörcsök a gyakori állatok közé tartozik itten, s csodálatos, hogy a szegény emberek nem ássák ki téli készletét, mely leginkább tiszta buzából szokott állani, a melyből egy erős hörcsök másfél vékát is szokott gyűjteni, még pedig csak tökéletesen ép szemeket, melyeknek csiráit elharapja, nehogy raktárában kikelhesenek. Tavaszkor a scirpusok még zsenge hajtásaival is táplálkozik.

A nyul (*Lepus timidus*, Lin.) felhasználta a lágy időjárást s ebből következő kedvező táplálkozási körülményeket, úgy hogy február közepén már stüldöt lehetett találni; ez az ivadék azonban részint a bekövetkezett nagy hó, részint az e következtében nagyon összecsoportosult ragadozók által tönkre ment.

A rókaról (*Canis vulpes, vulgaris*, L.) jeleset mondhatok. Ugyan is martius 15-kén egy szamosfalvi vadász agarai a szőlők közelében egy feltűnően rövid lyukból egy róka fészket kapartak ki, melyből nyolcz, körülbelöl hat napos róka kölyköt hoztak napfényre.

E mellett két körülmény kiemelendő: a rendkívül korai kölyközés és a még rendkívülbb szaporaság. Az anya-róka is birtokomba került, s minden gondolható veszedelmen mehetett keresztül hosszú életében; tanuskodtak erről a számtalan bégyógyult lövés helyek, marások és esonttörések; vétségére arról lehetett következtetni, hogy alsó agyari félig lekopva és viasz-sárgák voltak, a felsők úgy annyira hibáztak, hogy még gyökerök helye is teljesen becsontosodott, a többi foga pedig egészen kopott és sárga volt.

Ezek mind olyan körülmények, melyek egyrészt ez állatfaj rendkívüli szívóssága mellett tanuskodnak, másrészt még csodálatosabbá teszik a rendkívüli szaporaságot.

A róka vidékünkön aprilis második felében vagy május elején is szokott kölykezni, a kölykök rendes száma három és hat között ingadozik, eddig pedig általában véve hét kölyök volt a szaporaság non plus ultrája, annál jelesebb tehát jelen eset nyolcz kölyökkel, mely mind igen jól ki van fejlődve. A muzeum számára az anya-rókat és négy kölyköt sikerült feltartani, a többit az agarak használhatatlanná tették.

Farkas (*Canis lupus*, L.) a környéken 3 fordult elé, kettőt parasztok lőttek agyon, a harmadikkal madarászat közben találkoztam össze az ugynevezett békási szőlők árkában.

Gyűjteményünkbe csak is egy koponya került.

Átmegegyek most a madarakhoz: A vércse v. verese (*Falco tinnunculus*, L.)

Megérkezik rendszeren martius közepe táján; elvonul october második felében. Egy him ez idén kivételt csinált, s az egész telet derekasan kiállotta. Novemberben és decemberben a szászfenesi szőlők körül; januárban és februárban a Kolozsvár városi téglavető közelében észleltem. Stetter F. W. emlit egy esetet, hogy Szabolcsmegyében januáriusban lőtt egy vércsét, (Verhandlungen und Mittheilungen des siebenb. Vereins für Naturwiss. in Hermannstadt, 1864. XII. pag. 241.)

A jégbuvár (*Colymbus septentrionalis*) rendszer megjelenése november; távozik néha aprilisben; egy példányban november 11-kén 1864. megjelent a Szamosnak azon a helyén, a hol a Nádassal egyesül.

Érdekes körülmény az, hogy bukás közben halászó emberek hálójába került s innen szerencsésen a muzeumba.

Falco aesalon, nálunk csak télben szokott megjelenni. Pédányunk jött november 15-kén. Más téli vendégeink kimaradtak, vagy legalább nem szorultak a völgybe, ugy a fenyőmadár (*Bombycilla garrula*), fenyő-rigó (*Turdus pilaris*) kimaradtak. A pirókot (*Pyrrhula vulgaris*) és havasi pintyet (*Fr. montifringilla*) csak a februárius végén esett nagy hó szoritotta le a völgyekbe, hol azután martius második feléig meg is maradtak.

Parus caudatus (hosszu farku czinke, őszike, őszapó: tájnevek) és *P. coeruleus* (kék czinke) novemberben csak egyesén és futólagosan mutatkoztak kerteinkben, s azután nem szorultak többé a lakott helyek közelébe.

Téli kánya (*Buteo lagopus*) nagy sokaságban jelent meg november végén, s februáriusig szorgalmasan egerészett a környéken.

Két példány a muzeumba került, s az egyik példány begyében és gyomrában mintegy 16 egér maradékait találtam, képzelhető ebből a madár hasznossága, melynek daczára azonban folytonos üldöztetésnek van kitéve az annyira elszaporodott „Sonnagsjäger“-ek részéről.

Circus cyaneus et cinerascens (egerész-ölyv, tájnév) az egész telet kitarotta a várostó nádjában. Gróf Lázár Kálmán e madarak megjelenését február végén észlelte (I. Muzeum évkönyvei I-ső kötet 73 lap. Kékes örvöly *Circus cyaneus*; havas örvöly *Circus cinerascens*.)

A *Buteo* és *Circus* nembeli madarakat általában véve nem lehet eléggé ajánlani a mezei gazda figyelmébe, mert a baromfira nézve legkevésbé sem veszedelmesek, holott az egerek elszaporodása ellen a legjobb óvszerek.

Seregély (*Sturnus vulgaris*) február másodikán egyesén megjelent (rendszeren február közepén vagy végén jelentkezik).

Fehér billegényt (*Motacilla alba*) febr. 15-kén lőtt Schuster ág. hitv. elemi tanár, (I. a muzeum évkönyvei I. kötet 74. lap).

A februárius végén esett nagy hó sok nyomort hozott a szegény szárnyasokra.

A muzeum kert rigói a csorgó kövei között található mohára szorultak, a kisebb madarak összeseregelve az itt-ott a hóból kiálló már rég megkopasztott vad repcekorokon tengődtek; a ragadozó madarak ellenben bőségben éltek, mert az összegyűlt, didergő apró madárkakat könnyű szerrel kapdoshatták. Ez időben jelent meg a városi tó közelében egy pompás *Aquila fulva* (köszáli sas) pár, a hóval együtt azonban eltűnt.

Plectrophanes nivalis egy kis seregben vonult éppen ez időben a völgyön át, s az örvös rigó (*Turdus torquatus*) is félbeszakította havasi útját s egy pár napig völgyünkben várta a hó elmenetelét.

Martius 3-kán ismét megjelent egy *Falco aesalon*, de csakhamar el is tűnt, valószínűleg éjszaki hazája felé.

És most következnek a rovarok. Febr. 17-én jelent meg az olvadó havon a *Malacodermata*hoz tartozó *Telephorus fuscus* Latr. bogár lárvája, melyet én a nevezett napon a muzeum-kertben az olvadó hóról szedtem fel. Két nappal később ugyan ezt a rovarot kaptam a városi hatóság útján egy ezédula kíséretében, mely szerint a béküldött rovarok, a Kajántó torkolatánál a levegőből estek volna le, a mint ezt három, az iparos osztályhoz tartozó vadász látni akarta.

Meg vagyok győződve, hogy e lárva megjelenésére több napi lágy idő szükséges, mely a lárva tartózkodási helyét (többnyire kövek, porlott föld a fák tövével) a hótól megszabadítván a lárvát a meleg napra kicsalja. Ismeretes dolog, hogy a hó kövek és domborodások körül sokkal hamarabb olvad mint egyebütt, s éppen azért könnyen magyarázható e lárvának megjelenése; annyival is inkább, mivel a hideget jól állja. Hogy olyan emberek, a kik a rovarokra csak nyárban szoktak ügyelni, nem kis tévóvába esnek, ha ilyent télben a havon látnak, könnyen belátható, valamint az is, hogy csudának nézik ezt a jelenséget, s így illőképpen az égből származtatják.

A híres svéd természettudós Degeer, ugyan e lárvát észlelte egy fenyves közelében sok [más rovarok társaságában a havon, s e körülményt ugy magyarázta, hogy egy erős szél a rovarokat a közeli fenyves fái tövétől felragadhatta, s a szabadba sodorhatta. Az én véleményem eltér egy kevéssé az érintett magyarázattól, mert lehetetlennek tartom, hogy a szélnek erdőben olyan hatalmas lehetne, hogy benne levő fák tövei nedves és ezáltal kötött talajáról egy lapos, s a földhöz kapaszkodó rovarot felemelhetne.

A *Telephorus* lárva egyszer a hó színére kicsalva, messze barangol rejtekhelyétől, s az olyankor igen változatos időjárás eshetőségeinek nagyon ki van téve; történik, hogy fris hóesés lepi meg, olyankor az új réteg felszínére furja ki magát, de a rejtőzésre alkalmas helyek a fris hó által ellevén borítva, kényszerítve van barangolását folytatni a lárva. Keletkezhetik olykor erős, a havat seperő

szél is, és a lárvát a hóval együtt kisebb-nagyobb távolságra elsodorhatja, de nem hihető, hogy egy forgószél a lárvákat oly magasságra ragadhatná, honnan azután talán napok múlva egészen más vidéken tökéletesen szélesedben hullanának, még pedig elevenen; már pedig a kajántóiakkal így kellett hogy történjék.

A Telephorusok egy számos tagu családot képeznek, s eddigelé mintegy 80 európai faj ismeretes. Rövid jellemzésük Leunis szerint a következő: „ragadozó bogarak, melyek rovarpusztítás által hasznosak, füveken, fákön tanyáznak; hatlábu lárváik hosszuk, laposak és bársonyforma nemezzel vannak borítva, úgy hogy fejöknek csak első fele borítatlan.“ „A lárvák a földben és kövek alatt tartózkodva, rovarokkal táplálkoznak; gyakran már télben a tavasz kezdete előtt, nagy sokaságban jelennek meg a havon; (innen a német elnevezés: „Schneewurm“). A lárvá és bogár jó képe látható „Georges Cuvier Coléoptères, Planche 32. fig. 10. e. 11.

A bécsi császári udvari állattani gyűjtemények öre, lovag Frauenfeld György e lárvát a múlt év tavaszán Purkersdorf közelében a hóbalhával (Podura) egy időben észlelte.

Ez alkalommal Degeer észleletére visszatérve megjegyzem, hogy az említett más rovarok, a melyeket a Telephorus lárvákkal együtt talált, ha nem voltak Podurák, akkor bizonyosan a fenyőcsapok pikkelyei oltalma alá menekült Arachnidák (pókfélék) és Hemipterák (poloskafélék) stb. lehettek. A muzeumkertben volt alkalmam észrevenni, hogy a

szél által a hóra leejtett fenyőcsapok sok rovarnak szolgáltak menedékül s a csap lezuhanása következtében a hóra kiestek.

A hírlapok ez év tavaszán több oldalról ugynevezett „rovareső“ híreket hoztak, úgy Kolozsvárról, Lichtensfelből a bajor Pfalzban és Neu-Pitscheinből; a közlött leírások után mind a három esetben a Telephorus lárvá szolgáltatta a közlési anyagot.

Martius 9-kén más tüneménynek valék tanuja. E napon ugyan is az olvadó havon megjelent a tulajdonképpeni hóbalha — Podura. E rovar faja iránt nem jöhettek tisztába, jónak láttam tehát Frauenfeld urral közölni, s feleletéből értesültem, hogy a faj előtte is kétes. Nem tehettem tehát más-ként, mint, hogy e rovarokat bővebb tanulmányozás alá vettem, melynek eredményét azonban csak akkor tehetem közzé, a midőn e rovarat minden változásain keresztül kísérhetni elég szerencsés leszek.

Nicolet a Podurákról egy monographiát irt ugyan, de úgy látszik, hogy az általam tanulmányozott fajt vagy nem ismerte, vagy kifejlődésének egy korábbi stadiumát vette alapul, s ezt felderíteni Frauenfeld ur szives segedelmével bizonyosan sikerülni fog.

Ime, kegyes olvasó, a kezdet, habár hiányos is, de meg van téve, s az észleletek folytatása rajtam bizonyára nem mulik. Adja Isten, hogy minél több ügybarát méltassa figyelmére az állatországot s tüneményeit, hogy minél előbb nyomulhassunk előre a tudományos haladás phalánxában s ne képezzük — mint eddig — az egyes szakokban az Arrière garde-ot.